

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางในพระพุทธศาสนา และ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ๊าปล้ง” (Up)

จากการศึกษาวิจัย สรุปผลดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการศึกษาหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางในพระพุทธศาสนา

การยึดติด ตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า อุปาทาน แปลว่า การยึดมั่นถือมั่นในอารมณ์ด้วยอำนาจกิเลส มี ๔ ประเภท คือ ๑) กามอุปาทาน หมายถึง การยึดติดในกาม ทั้งกิเลส กาม และวัตถุ กาม ๒) ทิฏฐุปาทาน หมายถึง การยึดติดในความคิดเห็น ที่เห็นเป็นความเห็นผิด แต่ยืนยันว่าเป็นความเห็นถูก ๓) สัมผัสอุปาทาน หมายถึง การยึดติดในความประหลาด อันเนื่องมาจากการมีความเข้าใจผิด ๔) อัตตวาอุปาทาน หมายถึง การยึดติดในชั้น ๕ ว่าเป็นตัวตน

อุปาทานยังมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่น ๆ คือ

ปฏิจจนุปบาท เป็นกระบวนการของธรรมชาติ ที่เป็นเหตุปัจจัยแก่กันและกัน กระบวนการนี้ประกอบด้วย อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ ซึ่งอุปาทานเป็นผลของตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัยของอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยของภพ และภพเป็นผลของอุปาทาน

ไตรลักษณ์ เป็นลักษณะทั่วไป ๓ ประการ ของสิ่งทั้งปวง คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความมิใช่ตัวตน หรือเรียกได้ว่าเป็นกฎของธรรมชาติ ที่ไม่มีใครบังคับบัญชาได้ หากมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากกฎธรรมชาตินี้ ถือเป็นมิจฉาทิฐิ คือความเห็นผิดจากความจริง และยึดติดในความเห็นผิดนั้นจนเคยชิน จึงถือว่าเป็นทิฏฐุปาทาน

อริยสัจ ๔ คือ ความจริงที่คนให้เป็นพระอริยะ มี ๔ อย่าง คือ ๑) ทุกข์ หมายถึง สภาพที่ทนได้ยาก ๒) สมุทัย หมายถึง สาเหตุของทุกข์ ๓) นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ และ ๔) มรรค หมายถึง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ทุกข์ในอริยสัจหมายถึงทุกข์ที่เกิดจากการยึดติดในชั้น ๕ เรียกว่า อุปาทานชั้น ๕ ถ้าพิจารณาตามหลักปัจจัยการ โดยสายเกิดทุกข์แล้วจะเห็นว่า อุปาทานจัดว่าอยู่ในส่วนของสมุทัยด้วย นั่นคือตัณหา (ตัณหา ๓ เป็นเหตุแห่งทุกข์) เป็นปัจจัยของอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยของภพ ซึ่งตัณหา อุปาทาน และภพ จัดเป็นปัจจุบันเหตุ เป็นปัจจัยให้เกิดทุกข์

นอกจากนี้ อุปาทานยังจัดว่าเป็นหนึ่งสิ่งที่ควรละ หรือที่เรียกว่า ปาหณะ เพราะเป็นสาเหตุของทุกข์ (สมุทัย)

ขั้นที่ ๕ คือ ส่วนประกอบ ๕ อย่าง ที่รวมเข้าด้วยกัน แล้วบัญญัติว่าเป็นสัตว์ บุคคล เป็นต้น ส่วนประกอบ ๕ อย่างนั้นคือ ๑) รูป คือ รูปธรรม ร่างกาย ๒) เวทนา คือ อารมณ์ความรู้สึกสุข ทุกข์ เฉย ๆ ๓) สัญญา คือ ความกำหนดได้ ความจำได้ ๔) สังขาร คือ เครื่องปรุงแต่งความคิด และ ๕) วิญญาณ คือ ความรู้อารมณ์ทางอายตนะทั้ง ๖ เช่น การเห็น การได้ยิน เป็นต้น ขั้นที่ ๕ นี้มา ประชุมรวมกันอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ ที่เป็นกฎธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง การเข้าใจผิดไปจากกฎ ธรรมชาตินี้ จึงทำให้เกิดการยึดติด ฉะนั้น ขั้นที่ ๕ นี้ จัดว่าเป็นที่ตั้งของอุปาทาน เรียกว่า อุปาทาน ขั้นที่ ๕ ซึ่งเป็นบทสรุปของความทุกข์ทั้งปวงในพระพุทธศาสนา

การยึดติด มีเหตุมาจากความเข้าใจผิด ดังนั้น การปล่อยวางได้ ก็ย่อมมีเหตุมาจากความ เข้าใจที่ถูกต้อง การมีความเข้าใจหรือความเห็นที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นถูก ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นไปของชีวิต ว่า เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ สัมมาทิฐิมี ๒ ประเภท คือ ๑) โลเกียสัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็น ถูกต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรม ๒) โลกุตตรสัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นถูกต้องตามความเป็น จริงตามสภาวะของธรรมชาติ

สัมมาทิฐิยังมีความเกี่ยวข้องกับหมวดธรรมอื่น ๆ อีกด้วย โดยแบ่งความเกี่ยวข้องเป็น ๒ ระดับ คือ ๑) หมวดธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยโลเกียสัมมาทิฐิ มี ๑๐ หมวด ได้แก่ ทานที่ให้แล้วมีผล ỷยฺหา ที่บูชาแล้วมีผล การเข่นสรวงมีผล ผลวิบากของกรรมที่ทำความชั่วมีอยู่ โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามี คุณ บิดามีคุณ สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมี และสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมี และ ๒) หมวดธรรม ที่เกี่ยวข้องกับโลกุตตรสัมมาทิฐิ คือ มรรค มีองค์ ๘ ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิมี ๒ ประเภท คือ ๑) ปัจจัยภายนอก หรือเรียกว่า ปรโตโฆสะ หมายถึง การกระตุ้นชักจูงจากภายนอก ได้แก่ การสั่งสอน คำบอกเล่า ข่าวสารตลอดจนการเรียนรู้ เลียนแบบจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งแหล่งสำคัญของการเรียนรู้ เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ มิตรสหาย เป็นต้น เป็นผู้แนะนำในทางถูกต้องดีงาม บุคคลเหล่านี้มีคำเรียกเฉพาะว่า กัลยาณมิตร ๒) ปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ หมายถึง ความรู้จักคิด เป็นกระบวนการคิดอย่างมีระเบียบตามแนวทางของ ปัญญา โยนิโสมนสิการสามารถทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้โดยไม่ต้องมีปรโตโฆสะ แต่ปรโตโฆสะต้อง กระตุ้นให้ใช้โยนิโสมนสิการจึงจะเกิดสัมมาทิฐิได้

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์หลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางตามหลักของ พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up)

จากการวิเคราะห์หลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up) ผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ๗ ประการ ได้ผลสรุปดังนี้

๑) โครงเรื่อง (Plot)

การเริ่มเรื่อง พบการนำเสนอความเป็นไปของชีวิต คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การได้ครอบครอง และการสูญเสียพลัดพราก ซึ่งเป็นลักษณะธรรมดาสามัญของสิ่งทั้งปวงที่มีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน กฎธรรมชาติเช่นนี้เรียกว่า ไตรลักษณ์ จากนั้น มีการพัฒนาเหตุการณ์ เมื่อตัวละครมีความคิดเห็นว่าชีวิตของตัวเอง และบุคคลที่ตัวเองรักนั้นต้องมีความเป็นไปตามที่ใจต้องการ ต้องคงอยู่ถาวร บังคับบัญชาได้ ก็ถือว่าเป็นความคิดเห็นที่ขัดกับกฎของธรรมชาติ จึงเข้าสู่ภาวะวิกฤติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การยึดติดในขั้น ๕ (อุปาทานขั้น ๕) ว่าเที่ยง เป็นสุข และมีตัวตน เป็นบทรูปของความทุกข์ทั้งปวงในพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย นี่คือ ทุกขอรียสัจ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์ ประราณาสังขารใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์ โดยย่ออุปาทานขั้น ๕ เป็นทุกข์”^{๑๙๒} เมื่อเข้าสู่ภาวะคลั่งคลายเป็น ตัวละครได้ประจักษ์แจ้งว่าเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคือ การใส่ใจกับปัจจุบัน ไม่ใช่ความสุขในอนาคตที่ยังมาไม่ถึง ประกอบกับการได้มีโอกาสเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่เสี่ยงอันตราย คาดเดาไม่ได้ จึงได้เรียนรู้จนเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ไม่คงอยู่ถาวร และบังคับบัญชาไม่ได้ จึงคลายจากความทุกข์ เพราะการมีสัมมาทิฐิ ทำให้ปล่อยวางความยึดติดในความเห็นที่ผิด จากนั้น ยุติเรื่องราวลงด้วยการที่ตัวละครทำความดี สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน และมีความมุ่งมั่นกับเป้าหมายใหม่ของชีวิต นั่นคือ การใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน

๒) แก่นความคิด (Theme)

แก่นความคิดของภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up) คือ การปล่อยวางเรื่องราวในอดีต การปล่อยวางความรู้สึกผิดที่พลาดโอกาสที่ดีไป การใช้เวลาหมกมุ่นยึดติดกับอดีตทำให้สูญเสียโอกาสที่มีอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “อุปาทาน” หมายถึง ความยึดมั่นถือมั่นในอำนาจกิเลส การยึดติดที่เกิดจากตัณหา ความทุกข์ใจของตัวละครล้วนเกิดจากการยึดติดทั้งสิ้น เพราะมีความเห็นผิด โดยเห็นว่าทุกสิ่งนั้นเที่ยงแท้ ไร้ซึ่งความทุกข์ และเห็นว่าสิ่งทั้งหลายมีตัวตน ความคิดเช่นนี้ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า “วิปลาส” คือความเห็นที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ถือเป็นมิจฉาทิฐิ เพราะหลังจากที่ตัวละครได้มีโอกาสใช้ชีวิตเผชิญหน้ากับความจริง ได้พบทั้งอุปสรรคและกัลยาณมิตร จึงเกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัจจุบัน ปล่อยวางเรื่องราวในอดีต และสงเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อน การมีพฤติกรรมที่ดีงามและคลายจากความทุกข์ใจได้เกิดจากการมีความเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “สัมมาทิฐิ”

๓) ความขัดแย้ง (Conflict)

วิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up) พบความขัดแย้งระหว่างตัวละคร ซึ่งนำเสนอเรื่องการไม่ยึดติดอยู่กับความต้องการของตัวเองฝ่ายเดียว ให้เห็นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม การคบหาบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร หมายถึง เพื่อนที่ดี มิตรผู้มีพระคุณ จัดเป็นปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) ที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ทำให้ตัวละครปล่อยวาง

^{๑๙๒} วินย. (ไทย) ๔ / ๑๔ / ๑๘.

ความรู้สึกผิด ปล่อยวางอดีตได้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า กัลยาณมิตร นอกจากจะหมายถึงเพื่อนที่ดีในความหมายสามัญเท่านั้นแต่ยังหมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวช่วยให้ผู้อื่นดำเนินไปในหนทาง แห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง^{๑๙๓}

ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร พบว่า ในการดำเนินชีวิต หรือทำภารกิจต่าง ๆ นั้น ควรพิจารณาถึงความสำคัญของสิ่งที่จำเป็นต้องทำในปัจจุบัน การคิดพิจารณาตามเหตุ ตามเงื่อนไข ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ หรือเรียกว่าเป็นกระบวนการคิดแบบ โยนิโสมนสิการ จึงทำให้มีความเห็นความ เข้าใจที่ถูกต้อง ส่งผลให้มีความประพจน์ที่ถูกต้องดังมาด้วย

ความขัดแย้งของตัวละครกับพลังภายนอก พบการสื่อความหมายเรื่องความจริงของสิ่งทั้ง ปวง เช่น คนรัก ทรัพย์สมบัติ การยกย่องสรรเสริญ เป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน เป็น ลักษณะสามประการของสภาวะธรรมทั้งหลาย เรียกว่า “ไตรลักษณ์” หากมีความเห็นคลาดเคลื่อนจาก ความเป็นจริง ถือว่าเป็นทิฏฐุปาทานอย่างหนึ่ง เพราะเมื่อมีความเห็นว่าสิ่งทั้งหลายนั้นเที่ยง เป็นสุข และมีตัวตน ก็ย่อมมีความยึดติดในความคิดนั้นว่าคนที่รักต้องไม่ตาย ลาภ ยศ สรรเสริญต้องอยู่ถาวร การยึดติดในความเห็นผิดนี้ เป็นเหตุให้เกิดการกระทำที่ผิดตามมา

๔) ตัวละคร (Character)

ความทุกข์ของตัวละครล้วนเกิดจากความยึดติด คือ อุปาทาน ทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ ประการที่ ๑ กามอุปาทาน หมายถึง การยึดติดในกาม โดยเห็นได้จากการติดพันในสิ่งที่น่ารักที่น่าพอใจ ได้แก่ คนรัก ทรัพย์สมบัติ เกียรติยศ ความสำเร็จ ความทรงจำในอดีต และความคาดหวังในอนาคต เป็นต้น จึงทำให้เหล่าตัวละครมีทั้งรักกัน โกรธกันเกลียดกัน และทำร้ายฆ่าฟันกัน เหตุการณ์เหล่านี้ ล้วนมีมูลเหตุมาจากกามอุปาทานทั้งสิ้น ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่า ถ้าว่ากันทางคติโลกแล้ว การติดกาม กลับจะเป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวง เพราะจะทำให้รักครอบครัว ทั้งยังทำให้ขยันขันแข็งในการ แสวงหาทรัพย์ และชื่อเสียง แต่ถ้ามองกันในทางธรรมะ จะรู้สึกว่าเป็นทางมาแห่งความทุกข์ทรมานอัน เร้นลับ เพราะฉะนั้นในทางธรรมะ ความติดกามจึงเป็นสิ่งที่ต้องละกันให้หมดสิ้นในที่สุด จึงจะดับทุกข์ ทั้งปวงได้^{๑๙๔}

อุปาทานประการที่ ๒ ทิฏฐุปาทาน หมายถึง การยึดติดในความคิดเห็น โดยเห็นได้จากตัว ละครมีความตึงตันถึงขั้นในความเห็นของตนว่าถูกต้อง ได้แก่ ต้องรักษาสัญญาที่เคยให้ไว้กับคนรักของ ตน ต้องทำความดีเพื่อผลรางวัล และต้องรักษาคำพูดเพื่อการยอมรับจากสังคม เป็นต้น อุปาทาน ประการที่ ๓ สิล্পพทุปปาทาน หมายถึง การยึดติดในความประพจน์ ที่สืบเนื่องมาจากการมีความเข้าใจ ที่ผิด โดยเห็นได้จากความพยายามนำบ้านทั้งหลังไปยังจุดหมายที่ต้องการให้ได้ ความพยายามทำดี เพื่อสะสมเหรียญรางวัล และความหมกมุ่นกับการตามล่านกยักษ์เพื่อนำไปสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง เป็นต้น และอุปาทานประการที่ ๔ อัตตวาทุปปาทาน หมายถึง การยึดติดในขั้น ๕ ว่าเป็นตัวตน โดย

^{๑๙๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยายความ, ๒๕๔๖, หน้า ๖๒๓.

^{๑๙๔} พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), คู่มือมนุษย์ พุทธทาสภิกขุ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘๓.

เห็นได้จากการที่ตัวละครมีความยึดถือว่านี่เรา นั่นของเรา ได้แก่ ตัวเรามีภรรยา นี่บ้านของเรา นี่นกของเรา เป็นต้น สอดคล้องกับท่านพุทธทาสที่ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อมีความรู้สึกที่ว่าตัวเราอยู่ที่ไหน จะต้องว่ามีความรู้สึกที่ว่าของเรานั้น ความรู้สึกที่เป็นนี้ ในภาษาบาลี เรียกว่า อหังการ กับ มมังการ อหังการ คือการทำความยึดถือหรือรู้สึกหรือยึดถือว่า “ของเรา” แม้แต่เด็กเล็ก ๆ เราก็จะเห็นได้ว่าเขามีความรู้สึก ที่เป็น อหังการ และมมังการ อยู่ด้วยกันทั้งนั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ ในเมื่อเรารู้สึกของเราเอง ก็เป็นภาษาหยาบ ๆ ว่าตัวกู หรือ ของกู^{๑๙๕}

การยึดติดของตัวละคร หรืออุปาทานขั้น ๕ นั้น มีเหตุมาจากการมีความเห็นที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง หรือทิฐิวิปลาส ดังนั้น การที่ตัวละครปล่อยวางหรือการคลายจากความทุกข์ได้ ก็เพราะการมีความเห็นที่เปลี่ยนไปจากผิดเป็นถูกคือมีสัมมาทิฐิ

จากเดิมที่ตัวละครเอกของเรื่อง “คาร์ล” เข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันจะมาทำลายความทรงจำในอดีต จึงให้ความสำคัญกับ “บ้าน” และพยายามปกป้องรักษาไม่ให้เกิดเปลี่ยนแปลง และการเข้าใจว่าเป้าหมายของตนเองและคนรักคือการออกเดินทางไปยังสถานที่ห่างไกล เพื่อความสุขที่รออยู่ในอนาคต จึงมีความมุ่งมั่นที่จะทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จนทำให้ปฏิเสธการทำความดีคือการช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน เพราะเกรงว่าสิ่งนั้นจะมาขัดขวางความสำเร็จ กระทั่งคาร์ลมีความเข้าใจแบบใหม่ เมื่อได้ออกไปเผชิญกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน และได้พบกับข้อความที่คนรักเขียนไว้ว่า เป้าหมายที่แท้จริงของเธอคือการใส่ใจกับปัจจุบัน ไม่ใช่ความสุขในอนาคตที่ยังมาไม่ถึง จึงทำให้เขาตระหนักได้ว่าไม่ควรยึดติดกับอดีต และไม่ควรถอยโอกาสที่มีในปัจจุบันหลุดมือไปอีก นั่นคือการช่วยเหลือเพื่อนที่กำลังเดือดร้อนก่อนที่จะสายเกินไป ซึ่งท้ายที่สุดคาร์ลก็สามารถปล่อยวาง “บ้าน” ได้ โดยเห็นได้จากการที่เขาได้ทำความดีช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนให้ปลอดภัยได้แล้ว แต่กลับต้องสูญเสียบ้านไป เขามองดูบ้านที่กำลังร่วงหล่นไปอย่างไม่สามารถถูกกลับคืนมาได้ จนหายลับตาไปในที่สุด คาร์ลสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นได้ คือการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ที่ไม่สามารถบังคับบัญชาให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม โดยที่เขาไม่รู้สึกเสียตาย หรือทุกข์ใจ และยังหันกลับมาให้ความใส่ใจกับสิ่งที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง และดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข

การที่คาร์ลสามารถปล่อยวางอดีต หันกลับมาให้ความสำคัญกับโอกาสที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยอมรับความตาย ยอมรับการพลัดพราก มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน และมีความกล้าที่จะเผชิญกับความจริงเกิดจากปัจจัยภายนอก หรือเรียกว่า ปรโตโฆสะ คือการได้รับความช่วยเหลือ ชี้แนะ จากกัลยาณมิตร ช่วยกระตุ้นให้คาร์ลใช้โยนิโสมนสิการ คือการคิดโดยแยกกาย ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ โดยจัดว่าเป็น โลกียสัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นชอบระดับโลกีย์ ที่เนื่องอยู่ในกระแสโลก โดยยังเป็นไปตามคลองธรรมอันดงามในสังคม และสอดคล้องกับหลักศีลธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่จำเป็นต้องมีในระดับพื้นฐาน เป็นการจงใจให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำให้ตนและสังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สัมมาทิฐิที่ยังมีอาสวะ” ดังพุทธพจน์ที่ว่า สัมมาทิฐิที่ยังมีอาสวะเป็นส่วนแห่งบุญให้ผลคืออุปธิเป็นอย่างไรคือความเห็นว่า ทานที่ให้แล้วมีผล ยัญที่บูชาแล้วมี

^{๑๙๕} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือพันทุกข์ ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), หน้า ๒๔๒-๒๔๓, ๒๔๖.

ผล การเช่นสรวงที่เช่นสรวงแล้วมีผล วิชาแห่งกรรมที่ทำดีและทำชั่วมีโลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามีคุณ บิดามีคุณ สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้า ด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็มีอยู่ในโลก^{๑๙๖}

แม้สัมมาทิฐิระดับโลกียะนี้ จะยังท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏไม่สามารถนำไปสู่ความ หลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง แต่พระพุทธศาสนายอมรับว่าเป็นความเชื่อระดับพื้นฐานที่จำเป็น เพราะเป็นเครื่องจูงใจให้คนตั้งอยู่ในศีลธรรม รู้จักละอายชั่วกลัวบาป และทำให้สังคมสู่สันติสุข

๕) ฉาก (Setting)

การวิเคราะห์ฉากของภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up) พบหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางตามหลักของพุทธศาสนา ได้แก่ ฉากภายในบ้านที่ออกแบบให้ดูคับแคบเหมือนอยู่ในกล่องสี่เหลี่ยม คือการยึดติดกับความสุขในอดีต (กามุปาทาน) และยึดติดกับความเชื่อที่ผิด (ทิฏฐุปาทาน) ฉากภายในเรือเหาะของตัวร้าย ที่แสดงถึงความทะเยอทะยาน คือการยึดติดกับความใคร่ความพอใจในผลสำเร็จ (กามุปาทาน) และฉากในป่าที่แสดงให้เห็นถึงวงจรชีวิตของพืช โดยมีทั้งต้นกล้า ต้นโตเต็มวัย และใบไม้ที่ร่วงโรย คือกฎของไตรลักษณ์ มีการเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน

๖) สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol)

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ช่าบ้าพลัง” (Up) พบว่ามีหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางตามหลักของพุทธศาสนาในสัญลักษณ์พิเศษ โดยแยกเป็นประเภทดังนี้

๑. วัตถุ คือ บ้าน หมายถึงการยึดติดของตัวละครคาร์ล เพราะบ้านเป็นตัวแทนของความทรงจำในอดีต ตัวแทนภรรยาที่เสียชีวิตไปแล้ว และตัวแทนของคำมั่นสัญญาที่ต้องทำให้สำเร็จ (กามุปาทาน) เป็นถ้ำหรือกรงขังที่คาร์ลใช้ป้องกันตัวเองจากการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก (ทิฏฐุปาทาน)

๒. รูปทรง พบการใช้รูปทรงพื้นฐานอยู่สองประเภท คือ ๑) รูปทรงที่มีมุมเหลี่ยม ได้แก่ ตัวละครคาร์ล บ้าน และก้อนหิน ๒) รูปทรงที่มีเส้นโค้งมน ได้แก่ ตัวละครริสเซล เอลลี และก้อนหิน โดยรูปทรงที่มีมุมเหลี่ยมจะสื่อความหมายในด้านความทุกข์ที่เกิดจากการยึดติด ส่วนรูปทรงที่มีเส้นโค้งมนนั้น สื่อความหมายถึงการมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และความคลี่คลายจากความทุกข์ คือการปล่อยวางสิ่งที่ยึดติด

๓. สีและแสง สีที่มีด ม่น และเงา หมายถึงความทุกข์ที่เกิดจากการยึดติด และความทุกข์จากสถานการณ์ที่เป็นภัยอันตราย สีสดใส และแสงสว่าง หมายถึงความสุข ความเบิกบานจากการปล่อยวางสิ่งที่ยึดติด

๔. คำศัพท์ คำว่า “ผจญภัย” ความหมายตามคำศัพท์คือ การออกไปเสี่ยงหรือสู้ภัยอันตราย ความหมายของสัญลักษณ์คือ การใช้ชีวิตในแต่ละวัน แต่ละขณะ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎของ

^{๑๙๖} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๓/๑๘๑.

ธรรมชาติ ที่มีความไม่แน่นอน และไม่สามารถบังคับบัญชาได้ และคำว่า “Up” (ชื่อภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่องปู่ย่าบ๊วย เวอร์ชันภาษาอังกฤษ) ความหมายตามคำศัพท์คือ ขึ้น ขึ้นไป อยู่เหนือ ตื่นขึ้น ความหมายของสัญลักษณ์คือ การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต และก้าวต่อไป โดยการใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน

๗) จุดยืนในการเล่าเรื่อง (Point of View)

ภาพยนตร์มีจุดยืนในการเล่าเรื่องจากผู้สูงอายุที่บอกเล่าถึงประสบการณ์ชีวิตที่มีทั้งสุขและทุกข์ พบเจอและพลัดพราก สื่อความหมายถึงกฎไตรลักษณ์ ที่เป็นกฎธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน และไม่ควรประมาทในการใช้ชีวิต รวมทั้งการสื่อความหมายเรื่องช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่ ถ้าหากให้ความใส่ใจกัน ไม่ยึดติดอยู่กับความต้องการของตัวเองฝ่ายเดียว ประพัตินเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ภาพยนตร์แอนิเมชันมีได้เป็นเพียงสื่อที่รับชมเพื่อความผ่อนคลายเท่านั้น แต่ควรนำมาศึกษาวิเคราะห์ ให้สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นต่อไป

๒. สำหรับครู อาจารย์ ที่ต้องการถ่ายทอดหลักธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา สามารถใช้สื่อการสอนเป็นภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “ปู่ย่าบ๊วย” (Up) และผลการวิจัยไปปรับใช้ เพื่อถ่ายทอดหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อยวางตามหลักของพระพุทธศาสนา รวมทั้งหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. สำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์แอนิเมชัน ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เด็ก ควรส่งเสริมให้มีการนำเสนอความเป็นจริงในทุกด้านของชีวิตให้เหมาะสมกับการรับรู้ของวัยเด็ก ควรให้เด็กได้เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต และสิ่งต่าง ๆ เพื่อเตรียมพื้นฐานของจิตใจเอาไว้สำหรับการเติบโตเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะงานเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรนำภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่องนี้มาทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ชม ได้แก่ เด็ก และ/หรือผู้สูงอายุ เกี่ยวกับความเข้าใจหลักธรรมเรื่องการยึดติดและการปล่อย และหลักธรรมหมวดอื่น ๆ

๒. ควรนำภาพยนตร์แอนิเมชันของไทย มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการกระตุ้น และสนับสนุนให้ผลิตภาพยนตร์แอนิเมชันที่มีคุณภาพให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป

๓. ควรนำภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมแบบหลายหมวดธรรม เพื่อความเข้าใจโดยรวม หรือเป็นการวิเคราะห์แบบหัวข้อธรรมใดหัวข้อธรรมหนึ่ง เพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง